

Snage za brze intervencije

— Nastanak, razvoj i uloga —

Pukovnik u penziji *STOJAN JOVIĆ*

Zbog vojne ravnoteže, posebno u nuklearnom oružju, malo je verovatna konfrontacija između supersila i vojnih blokova, ali time rat kao sredstvo politike nije eliminisan. Zbog toga su za vođenje ograničenih ratova namenjene snage za brze intervencije, koje su formirale skoro sve velike sile Zapada, dok ih SSSR formira prema potrebi. One su sredstvo za očuvanje stečenih i osvajanje novih pozicija u svetu, za gušenje nacionalnooslobodilačkih pokreta i osiguranje sopstvenih ekonomskih, političkih i vojnostrateških interesa.

Američke Združene snage za vojne intervencije čine delovi sva četiri vida OS, čiji broj do kraja decenije treba da naraste na 440.000 ljudi. Prvobitno su bile namenjene zaštititi izvora nafte na Bliskom istoku od sovjetskog ugrožavanja, ali je očigledno da njihova uloga ima globalni karakter. Francuska je svoje snage za brze intervencije jačine 47.000 ljudi, obrazovala 1982. godine. Namenjene su za ojačavanje francuskog kontingenta na centralnoevropskom vojištu, zaštititi nacionalnih interesa u prekomorskim zemljama i pomoći frankofilskim zemljama Afrike. Ovom vrstom snaga raspolažu i Italija i Velika Britanija, mada ova poslednja ne i formalno, kao ni NATO.

Sovjetski Savez zvanično nema snage za brze intervencije, već ih je za svaku intervenciju formirao posebno. Njegove mogućnosti na ovom polju su velike, s obzirom na to da raspolaže jakim oklopnim i vazdušno-desantnim jedinicama, vazduhoplovstvom i ratnom mornaricom.

Snage za brze intervencije nisu sredstvo globalnog rata, već im je područje dejstva »treći svet«. Bez obzira na mogućnosti, njihova realna moć je ograničena, pogotovo protiv dobro organizovane odbrane i naroda koji je rešen da se bori za svoju slobodu, što potvrđuju porazi agresora u svim dosadašnjim ograničenim ratovima.

Snage za brze intervencije danas su realnost i vojni faktor na kome počiva agresivnost i intervencionistička strategija velikih sila, koje nastoje da očuvaju stečene pozicije i steknu nove u raznim re-

gionima sveta. Njih su zvanično formirale neke najveće vojne sile Zapada, a neke druge koje ih formalno nemaju, formiraju ih za svaku oružanu intervenciju posebno.

Pojava snaga za brze intervencije nije novijeg datuma, mada u sadašnjem obliku one postoje oko jedne decenije. U nekim zemljama one zvanično ili nezvanično egzistiraju već tri decenije, naravno, u drugačijoj formi, i bile su angažovane u brojnim ograničenim ratovima i oružanim intervencijama. Sada su samo na savremenim osnovama institucionalizovane, dobivši nove nazive, savremenu tehniku, naoružanje i nove programe obučavanja, a time su prilagođene njihovom sve istaknutijom ulogom u savremenim uslovima.

Da snage za brze intervencije u poslednjoj deceniji izbiju u prvi plan uticalo je više faktora, među kojima ističemo najznačajnije.

Prvo, to je permanentna konfrontacija dveju supersila u čitavom periodu posle drugog svetskog rata na svim poljima, što je imalo za posledicu besomučnu trku u naoružavanju i držanje moćnih oružanih snaga za eventualan direktan obračun. Do takvog sukoba, istina, nije došlo, iako su obe supersile, direktno ili posredno, bile upletene skoro u sve ograničene ratove u svetu.

Drugo, posleratni razvoj sveta bio je ispunjen nacionalnooslobodilačkom i revolucionarnom borbom podjarmljenih naroda protiv kolonijalnih i neokolonijalnih sila. Bivše kolonijalne metropole, pa i SAD, koje su preuzele lidersku ulogu u zapadnom svetu, nastojale su da uguše svaki oslobodilački pokret svim sredstvima, uključujući i oružanu silu.

Treće, između supersila postignuta je gotovo potpuna ravnoteža u strategijskom raketno-nuklearnom oružju, a zatim i u oblasti klasičnog naoružanja. Iz ovoga su one izvukle realan zaključak: u eventualnom direktnom oružanom sukobu, u kome bi se neminovno upotrebilo i nuklearno oružje, pobjeda se ne može izvojevati. Dakle, u njihovim vrhovima sazrela je svest da bi upotreba ovog oružja imala katastrofalne posledice i po njihove zemlje, i po ljudski rod uopšte. »Pokazuje se da je svjetska globalna strategija došla u pravi ćorsokak iz kojeg ne vidi izlaza — proizvela je gotovo apsolutno oružje sa kojim ne zna šta da radi, jer ga, kao racionalno sredstvo politike i strategije, ne može upotrijebiti, a da ne prihvati rizik samouništenja¹. Takav rat se, dakle, ne sme voditi!

Četvrto, to sve ne znači da je rat kao sredstvo za postizanje političkih ciljeva eliminisan sa svetske arene. To dokazuje i činje-

¹ Branko Mamula, *Obrana malih zemalja*, VINC, Beograd, 1988, str. 171.

nica da je čitav period od kraja drugog svetskog rata ispunjen ograničenim ratovima, vojnim intervencijama, pobunama i drugim oblicima oružanih sukoba², tj. grubom upotrebom vojne sile širom sveta radi postizanja određenih ciljeva. Za takve ratove neke velike sile se i posebno pripremaju. Na primer, u vojnoj doktrini SAD izvršena je nova podela ratova, po kojoj će sukobi »niskog intenziteta«³ sve do kraja ovog veka činiti dominantan oblik ispoljavanja vojne sile, s obzirom da po obimu angažovanja oružanih snaga i ciljeva ne prete da dovedu do globalnog rata a, ipak, obezbeđuju postizanje političkih ciljeva.

Peto, za brze oružane intervencije i ograničene ratove klasične oružane snage nisu pogodne. To se potvrdilo u Alžiru, Vijetnamu, Avganistanu i dr. Glavne oružane snage supersila koncipirane su, naoružane i opremljene za sukob sa glavnim protivnikom, na glavnom (evropskom) ratištu i za postizanje glavnog cilja — pobede u globalnom ratu. Normalno je stoga što su one glomazne, prezasićene borbenom tehnikom, pa su otuda nedovoljno pokretljive u stratezijskim razmerama i suviše zavisne od pogodnog zemljišta i izvora snabdevanja.

Šesto, karakteristike oružanih formacija i taktike ratovanja oslobodilačkih i drugih snaga s kojima su se sudarale armije intervenata, pa i geografski uslovi nalogali su da snage za intervencije budu prilagođene specifičnim borbenim zahtevima. Otuda su velike sile iz ograničenih ratova izvukle praktičan zaključak: za oružane intervencije i ograničene ratove neophodne su posebno organizovane snage koje će biti opremljene lakšim, ali efikasnim naoružanjem i borbenom tehnikom, prvenstveno pogodnim za vazdušni transport, sposobne za borbena dejstva u svim geografskim i vremenskim uslovima i protiv ma kog protivnika, tako podržane i logistički obezbeđene da su u stanju da samostalno vode borbu duže vreme. Pored toga, njihova borbena gotovost mora stalno da se održava na visokom nivou, kako bi bile spremne da u najkraćem vremenu stupe u akciju.

² Mihajlo Vučinić u delu *Ograničeni ratovi*, VINC, Beograd, 1987, u Prilogu 1, navodi da ih je od 1945—1986. godine bilo 209.

³ Sukob niskog intenziteta je vojno-politička borba ograničenih razmera da bi se postigli politički, ekonomski ili psihološki ciljevi. On je često dugotrajan i ima različite oblike: od diplomatskih, ekonomskih i psihološko-socijalnih pritisaka, sve do terorizma i pobune. Obično je ograničen na jedno geografsko područje i u pogledu upotrebe oružja, taktike i stepena nasilja. Ovu definiciju dao je Zajednički odbor načelnika generalštabova SAD (Peter Band A., *U potrazi za značenjem sukoba niskog intenziteta*, »Military Review«, August 1986).

Takvim zahtevima odgovaraju današnje snage za brze intervencije. U stvari, one su postale »dežurni odred« vojne sile pojedinih zemalja koji je spreman da se brzo pojavi bilo gde, u vreme i sa zadatkom koji im postavi najviše državno rukovodstvo.

Po svojoj nameni, ulozi i borbenim mogućnostima snage za brze intervencije su stratezijski elemenat određene zemlje, odnosno vojnog saveza, čijim se angažovanjem postižu ne samo vojni, već i politički, ekonomski i drugi ciljevi, koji se drugim sredstvima u miru ne mogu ostvariti.

Krajem 70-ih i početkom 80-ih godina u sadašnjem obliku snage za brze intervencije formirale su SAD, a njihov primer odmah su sledile i druge vodeće sile NATO-a, sem SR Nemačke⁴. Time su one, s jedne strane, prihvatile novu američku vojnu strategiju, a s druge, izgradile instrumenat za zaštitu sopstvenih interesa u pojedinim regionima sveta, sa željom da jače eksponiraju sopstvenu vojnu moć u međunarodnim odnosima.

Međutim, praksa oružanih intervencija pokazuje da takve snage i njihova upotreba nisu isključivi monopol Zapada. Snage za hitne intervencije, ad hock formirane i energično upotrebljene, bile su efikasno sredstvo i u rukama SSSR-a i Varšavskog ugovora, Vijetnama, Kube, Indije, a u manjem obimu i nekih drugih zemalja koje su ih stvarale i upotrebljavale kad god su im politički i drugi interesi to nalogali. Tako su snage ove vrste postale vojni fenomen savremenog sveta, s kojim se danas, a i u buduće, mora ozbiljno računati

Sjedinjene Američke Države

Ostvarivši primat u vojnoj sili tokom drugog svetskog rata SAD su u posleratnom periodu preuzele vodeću ulogu na Zapadu u borbi protiv sovjetskog uticaja i nacionalnooslobodilačkih pokreta širom sveta⁵. Američko oružje, dakle, nije prestalo da puca kad god politika nije uspevala da ostvari određene ciljeve. Njihova praksa upo-

⁴ Ustav SR Nemačke iz 1949. godine zabranjuje upotrebu oružanih snaga van zemalja NATO.

⁵ SAD su vodile dva najveća ograničena rata: korejski i vijetnamski; izvele su više oružanih intervencija: Liban 1958, Panama 1964, Dominikanska Republika 1965/66, Grenada 1983, Honduras 1984, »preventivni« vazdušni napad na gradove Libije 1986; pomagale su Čang Kaj Šekov režim na Tajvanu, režim u Laosu, Pinočev u Čileu, Izrael u ratu sa Arapima, aparthejd u JAR, kontraše u Nikaragvi i dr.

trebe vojne sile, kao što istorija kaže, nije novijeg datuma. Istina, snage koje su za ove ciljeve upotrebljavane nisu imale današnji naziv i oblik organizacije, ali im je suština potpuno ista.

Strategiju oružanih intervencija i borbe protiv oslobodilačkih pokreta proklamovao je predsjednik Dwight Eisenhower posebnim zakonom 1957. godine, kojim je dozvoljena upotreba oružanih snaga SAD »za zaštitu i odbranu teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti zemalja ugroženih komunističkom agresijom«⁶.

Do druge polovine 70-ih godina, međutim, SAD zvanično nisu imale snage za brze intervencije, ali su još od 50-ih godina, usvajanjem doktrine »štit i mač«, jedinice 18. vazdušnodesantnog korpusa korišćene za ove potrebe. Sedamdesetih godina obrazovana je Udarna komanda oružanih snaga SAD, koja je rukovodila operacijama vojnih intervencija. Za te potrebe i dalje su korišćene 82. i 101. vazdušnodesantna divizija, mornaričkodesantna pešadija, grupe specijalnih snaga i rendžerski bataljon. Međutim, nova doktrina »jedan i po rat«, usvojena 1969. godine, dalje zaoštavanje međunarodnih odnosa i pojava novih kriznih žarišta u raznim delovima sveta 70-ih godina, nametnuli su Pentagonu potrebu da za »male ratove« izdvoji poseban kontingent oružanih snaga, čiji koncept upotrebe počiva na brzini reagovanja i efikasnosti. Ova mera je proistekla iz analize Saveta za nacionalnu bezbednost SAD 1977. godine, koja je pokazala da su postojeće američke snage nedovoljno sposobne za brzo i efikasno savlađivanje kriza na većim udaljenostima i izvođenje borbenih dejstava u specifičnim uslovima.

Direktivom predsednika Džimi Kartera 1977. godine, obrazovane su Snage za brze intervencije (RDF — Rapid Deployment Forces)⁷, koje su početkom 1980. godine reorganizovane i preimenovali u Združene snage za brze intervencije (RDJTF — Rapid Deployment Joint Task Forces). Time je stvorena posebna združena strategijska grupacija oružanih snaga na teritoriji SAD, sposobna da se avionima i brodovima brzo prebaci u bilo koji deo sveta radi suprotstavljanja sovjetskom prodoru i izvođenja oružanih intervencija. Na reorganizaciju i brojno udvostručenje tih snaga (sa 220.000 na 440.000 ljudi) neposredno su uticali pad šahovog režima u Iranu i sovjetska invazija u Avganistanu krajem prošle decenije. Time

⁶ Ingerich Raphael, *USCENTKOM: Le force di rapido impiego Statunitensi*, »Rivista Militare«, Lug/Aug., 1985.

⁷ General-major profesor A. Slobodenko, »Sili bistrogo razvertivanja« — instrument agresije i razboja (»Snage za brze intervencije« — instrument agresije i razbojništva), »Meždunarodna žizn«, br. 2/84.

je, po američkoj proceni, zapretila opasnost brzog prodora sovjetskih snaga u zonu Persijskog zaliva i Bliskog istoka, što predstavlja neposredno ugrožavanje petrolejskih izvora i najvažnijih pomorskih komunikacija, od vitalnog značaja za SAD i Zapad uopšte. Prema tome, formiranje RDJTF nije nov strateški američki zao-kret, već modifikovanje starog modela, samo na višem i savremenijem nivou.

Predstavnici Pentagona ističu da su RDJTF prevashodno namenjene zaštiti izvora nafte i puteva njenog transporta, tj. odvođenju Sovjeta i pomoći prijateljskim zemljama u ovom regionu, prvo metodom operacija niskog intenziteta, a onda i oružanim snagama. Međutim, zona nadležnosti novoformirane komande USCENTKOM, kojoj su ove snage dodeljene, obuhvata jugozapadnu Aziju, Bliski istok, rog Afrike i Indijski okean, uključujući i sva pribrežna mora i strateške prolaze, kao i drugi indikativi — govore o širim američkim pretenzijama. Kao snažan vojni efektiv, te snage su moćno sredstvo u rukama američke vlade za nadmetanje sa SSSR-om, očuvanje postojećih i osvajanje novih pozicija, za pretnje i pritiske, pa i vojne intervencije u pojedinim zemljama »trećeg sveta«. O takvoj politici svedoči i ranija američka praksa oružanih intervencija. Nisu, dakle, u pitanju samo Persijski zaliv i putevi transporta nafte, već se radi o konceptu neograničenih vojnih intervencija i velikom broju zadataka koje će ove snage izvršavati, tj. izvođenje intervencija svuda i uvek kada budu ugroženi »životni interesi« SAD.

Snage RDJTF čine samostalnu, intervidovsku stratešku grupaciju oružanih snaga SAD, smišljeno komponovanu od jedinica sva četiri vida, sredstava transporta, podrške i pozadinskog obezbeđenja, koja uvek može obrazovati odgovarajuću formaciju i brzo se pojaviti u bilo kom svetskom kriznom žarištu. Na čelu ovih snaga je jedna od šest samostalnih strateških komandi — USCENTKOM (United States Central Kommand), koja je smeštena u bazi Mc Dill, u Floridi⁸.

Borbeni moć RDJTF je relativno velika. To je formacija od šest divizija i sedam brigada, objedinjenih u dva korpusa KoV, sa oko 700—950 borbenih aviona i velikim brojem borbenih i pomoćnih

⁸ Formirana je 1983. godine, broji 260 ljudi iz sva četiri vida OS. U zonu njene odgovornosti ušlo je 19 zemalja, počev od Pakistana i Avganistana, zemalja Arabijskog poluostrva i Bliskog istoka do Somalije i Egipta. Njeno istureno komandno mesto nalazi se na komandnom brodu u Persijskom zalivu (Ingerich Raphael, USCENTKOM: *Le force rapido impiego Statunitensi*, »Rivista Militare«, Lug/Aug., 1985).

brodova, itd., čije ukupno brojno stanje do kraja decenije treba da naraste na 440.000 ljudi⁹. Ta vojna moć je ravna oružanim snagama jedne razvijene zemlje. Tome treba dodati da su ove snage naoružane i opremljene najsavremenijim borbenim i tehničkim sredstvima, koja im obezbeđuju potrebnu vatrenu moć i taktičku pokretljivost. Takođe, može ih podržati ratno vazduhoplovstvo i ratna mornarica, a po potrebi i raketno-nuklearne snage.

Bitna karakteristika upotrebe ovih snaga je u njihovoj velikoj strategijskoj pokretljivosti, baziranoj na vazduhoplovnom i pomorskom transportu, kao i brojnim američkim vojnim bazama u svim neuralgičnim regionima sveta. Zahvaljujući tome, obezbeđeno je, na primer, da u roku od 48 sati od donete odluke prvi delovi ovih snaga stupe u dejstvo u bilo kom delu sveta.

Način upotrebe i karakter angažovanja RDJTF zavise od nivoa i razmere konflikta, regiona krize i cilja koji treba ostvariti. Otuda njihovo angažovanje može da bude mnogostrano: od stavljanja pojedinih njihovih delova u određeni stepen pripravnosti, preko prevoženja i iskrcavanja manjih delova u ugroženu zonu radi demonstriranja sile, do borbenog angažovanja određenih sastava ili celokupnih efektiv. Drugim rečima, stepen angažovanja u nekom oružanom konfliktu može da varira od tima snaga za specijalna dejstva i bataljonske borbene grupe, do operativne grupacije od stotinu i više hiljada ljudi.

Udarnu snagu RDJTF čine 82. vazdušnodesantna divizija i 101. vazdušnojurišna divizija, koje su osposobljene za vazdušnodesantna, odnosno vazdušnojurišna dejstva u svim vremenskim i geografskim uslovima i koje se, po kvalitetu ljudstva, obučenosti, naoružanosti i opremljenosti, smatraju elitnim jedinicama američkih oružanih snaga. To pogotovo važi za 82. vazdušnodesantnu diviziju koja je spremna, tako reći, za momentalnu upotrebu i desantiranje padobranima na bojištu.

Mornaričkodesantna pešadija je druga bitna komponenta ovih snaga, koja se takođe smatra elitnim sastavom. Po prirodi je nezamenljiva u amfibijskim dejstvima, a masovnim uvođenjem helikoptera njena efikasnost je znatno povećana. Po potrebi njeno ljudstvo i lakša oprema mogu biti prevoženi transportnim avionima u zonu predstojećih dejstava.

⁹ »International Securiti yearbook«, 3/84.

Snage za brze intervencije SAD

VID	SASTAV
KoV	— Dve korpusne komande (15.AK i 18. VDK) — 82. vdd i 101. vjd — 24. mhd — 4 lake divizije (6, 7, 10. i 25.) — 6. vazduhoplovna izviđačka brigada — 18. brigada poljske artiljerije — 10. inženjerijska brigada — 35. brigada veze — 3. divizion ARJ PVO — Grupa za logističku podršku
MDP	— 7. mornaričkodesantna brigada — 1 puk mornaričkodesantne pešadije — 1 ving borbene avijacije — Grupa za logističku podršku
RM	— 3 grupe NA (1 NA, 3—5 površinskih brodova, 2 pod). — Potreban broj površinskih brodova za podršku — 5 skvadrona patrolnih aviona za PP borbu — 3 puka mornaričke pešadije, 3 NH, 64 desantna broda, 300 helikoptera — 76 teretnih brodova RM, 160 brodova i 25 tankera civilnih kompanija — 34 tankera — 13 ukrcanih brodova sa opremom u luci Diego Garsija
RV	— 7—10 vingova borbene avijacije, od čega 28 B-52H — 6 vingova aviona F-111E, F-15A, F-16, F-4E, A-7 i A-10A — 1 odeljenje AWACS — Potreban broj EC-130 za ED — Strategijski vazdušni most: 89 C-5A/B i 250 C-141B — 746 C-130 za operativno-taktički transport — Civilne kompanije obezbeđuju: 210 aviona za putnike i 111 za prevoz tereta
SS	— Komanda za specijalna dejstva — 5. grupa specijalnih snaga, 2 bataljona rendžera, »Delta« snage — Jedinice za psih. dejstva i civilne poslove — Tim ljudi-žabe iz RM — 23. vazd. puk za specijalna dejstva RV

Strategijska i lovačko-bombarderska avijacija i avioni sa nosača aviona čine osnovu vatrene podrške dejstva RDJTF. Ta avijacija u izvesnim slučajevima može preduzimati i samostalna dejstva, kao što je bio slučaj pri napadu na gradove Libije. Sa isturenih baza (Okinava, Diego Garsija, Australija i dr.) strategijska avijacija može ispoljiti dejstvo po bilo kom cilju na zemljinoj kugli za jedan i po dan, kako tvrde Amerikanci, od trenutka prijema naređenja za prebaziranje iz SAD.

Divizije kopnene vojske, uključujući i lake koje se u poslednje vreme formiraju, prilično su zasićene tehnikom, pa njihovo prevoženje na prekomorska vojišta zahteva velike kapacitete transportne avijacije i mornarice i, naravno, dugo vreme. Zbog toga, a i zbog svojih borbenih karakteristika, one načelno ulaze u drugi ešelon koji na bojište stiže u drugoj etapi operacije.

Borbena dejstva jedinica RDJTF, načelno gledajući, odvijaće se u nenuklearnim uslovima. Ali upotrebu kako nuklearnog tako i hemijskog oružja ne treba isključiti u slučaju rešavanja neke opasne krizne situacije. To se posebno odnosi na hemijsko oružje koje je i do sada upotrebljavano u nekim oružanim sukobima.

Snage RDJTF imaju određenu ulogu i u sukobu »niskog intenziteta«. Sukobi ove vrste u prvom redu podrazumevaju pružanje ekonomske, političke, obaveštajne i druge pomoći nekoj prijateljskoj zemlji u jačanju njene odbrane, učešće u protivgerilskim dejstvima, preduzimanje specijalnih oružanih poduhvata itd. Dakle, ukoliko oružane snage SAD učestvuju u sukobu u nekoj zemlji da ba spasile proamerički režim, odnosno pobunjenike proamerički orijentisanih nazora, onda u tim operacijama prvenstveno učestvuju snage za specijalna dejstva, a u krajnjem slučaju i drugi delovi oružanih snaga. A pošto su i te snage u sastavu RDJTF, može se smatrati da one isključivo ovom komponentom učestvuju u toj vrsti sukoba. Naravno, ako u oružanom sukobu uzmu učešća i druge snage, onda je očigledno da sukob »niskog intenziteta« prerasta u sukob »srednjeg intenziteta«.

Prema tome, RDJTF nisu namenjene prevashodno za učešće u sukobu »niskog intenziteta«, već prema svom sastavu i mogućnostima mogu učestvovati i u sukobima »srednjeg« i »visokog intenziteta«, pri čemu, razume se, kao najpokretljiviji deo oružanih snaga, prve reaguju tamo gde nema drugih američkih snaga.

Brzina izvođenja oružane intervencije predstavlja presudan faktor u američkom konceptu upotrebe snaga RDJTF. Kako je u pitanju prebacivanje znatnih formacija na odstojanjima većim i od

desetinu hiljada kilometara, to je upravo prevoženje i najsloženija faza ovih poduhvata. Pri tome vazdušni transport, čija je najveća vrednost u brzini, predstavlja žilu kucavicu¹⁰.

Amerikanci ulažu značajne napore da umanje probleme prevoženja i njegovo vreme bitno skrate. Rekonstruišu, na primer, transportne avione povećanjem trupa, ugradnjom uređaja za prijem goriva u letu i dr. Na taj način njihov se kapacitet povećava, a dolet pomera, teoretski gledano, do neograničenih razmera. Tako već nekoliko godina na manevrima snaga NATO u Evropi, vežbama RDJTF u Egiptu i dr. oni izvode vazdušne desante poletanjem sa aerodroma u SAD i ne koristeći usputne aerodrome. Time ne samo da se skraćuje vreme prevoženja, već i povećava mogućnost postizanja iznenađenja. Time svi problemi vazdušnog transporta nisu rešeni, a naročito prevoženje najtežih tereta (tenkova, helikoptera, artiljerijskih oruđa i dr.), koje mogu da prevoze jedino avioni tipa C-5A/B, čiji je broj ograničen. Stoga je u programu izgradnja još 50 aviona tog tipa i početak serijske proizvodnje novog transportnog aviona C-17, koji će nositi tenkove i drugu tešku tehniku. Takođe, ojačava se konstrukcija civilnih transportnih aviona kako bi se i oni osposobili za prevoženje najtežih vojnih tereta.

Slične mere se preduzimaju i u ratnoj mornarici. Na primer, programirana je izgradnja osam brzih brodova za kontejnerske terete tipa Ro-Ro (utovar-istovar), sa ukupno 30.000 t nosivosti, koji u zonu Zaliva mogu da stignu za 19 dana (preko Sueca). Pored toga, u luci Diego Garsija, gde je već ukotvljeno 17 brodova sa opremom 7. mornaričkodesantne brigade, treba da dođe do zamene brodova sa 13 novih, čiji je kapacitet snabdevanja 48.000 ljudi za 30 dana.

Ali, i to nije sve. Pentagon usredsređuje svoju pažnju na obezbeđenje široke mreže vojnih baza u područjima eventualnih dejstava. To je za uspešnu upotrebu RDJTF utoliko značajnije, jer to su prostori specifičnih geografskih karakteristika: bez vode, komunikacija, retko naseljeni itd. Ovde se ne mogu nabrojati sve američke baze, jer ih ima dosta ali, na primer, u zoni odgovornosti USCENTKOM-a najvažnije su: Mombasa u Keniji, Barbera i Mogadiš u Somaliji, Ras Banas u Egiptu, Masirah i nekoliko drugih u Omanu, zatim dve u Izraelu, neke u Sudanu i Saudijskoj Arabiji,

¹⁰ Evo šta pokazuju proračuni američkih stručnjaka (za proračun je uzet Perzijski zaliv, udaljen 15.000 km). Za prevoženje 82. vazdušnodesantne divizije potrebno je 800 avio-poletanja C-141B, za 101. vazdušnojurišnu diviziju 1.200, za laku diviziju 516, za pešadijsku 1.280, a za mehanizovanu ili oklopnu 2.800 do 3.000 avio poletanja. (Lopez Ramon, *Snage za brzo reagovanje* — američki stil. »International Defence Review«, br. 9/87).

tri u Turskoj, zatim neke baze u Grčkoj, Pakistanu, Maroku, Tunisu itd.¹¹. Posebnu pažnju zaslužuje britansko ostrvo Diego Garsija u Indijskom okeanu, koje su Amerikanci zakupili, čija je veličina 25×15 km a udaljenost od Zaliva 3.500 km. Amerikanci su ga pretvorili u pravi vojni arsenal, izgradivši na njemu pistu za prijem i najtežih aviona, luku, radio-centar i druge vojne objekte¹². Razume se, SAD imaju vojne baze u Italiji, Španiji, na tlu Japana, Australije itd., koje u slučaju potrebe mogu da koriste.

Na ovaj način SAD su uspele da svojim bazama okruže najneuralgičnije područje sveta, razmestivši u njima teško naoružanje, borbene i životne potrebe, čime je obezbeđen prihvrat ljudstva iz RDJTJF, njegovo prekrćavanje iz sredstava strategijskog u sredstva taktičkog transporta, kao i mogućnost pružanja borbene i logističke podrške angažovanim snagama sa mora i iz vazdušnog prostora. Sa izvesnim brojem zemalja u ovom regionu SAD su ugovorima obezbedile pravo preletanja sa njihovih teritorija svojom avijacijom. Ne treba isključiti mogućnost da u slučaju potrebe Amerikanci koriste i nacionalne aerodrome, luke i druga vojna postrojenja na teritorijama prijateljskih zemalja. Da bi postigle te ciljeve, SAD se koriste političkim, finansijskim i drugim sredstvima, pa i pritiscima na pojedine zemlje. Samo time se može objasniti pristanak nekih zemalja Bliskog istoka i Afrike da im ustupe svoje baze, iako time dovode u pitanje sopstvenu političku samostalnost i nacionalni suverenitet.

Te snage su stalno u visokom stepenu borbene gotovosti, a pojedini njihovi delovi i u stalnom dežurstvu. Njihovom uvežbavanju, i to u regionima eventualne upotrebe, poklanja se izuzetna pažnja. Tako je samo za tri godine posle formiranja izvedeno 17 vežbi s pojedinim njihovim delovima radi uigravanja varijanti njihove upotrebe u regionu Srednjeg istoka. U jednoj od tih vežbi, nazvanoj »Bright Star« (»Sjajna zvezda«), izvedenoj 1983. godine, učestvovalo je preko 25.000 ljudi. Padobrancima su tada izveli vazdušni desant u Egiptu, mornaričcodesantna pešadija se iskrcala na obalu Somalije, delovi protivvazdušne odbrane uvežbavani su u Jordanu, mornarička pešadija u Keniji i Omanu, elementi veze u zoni Perzijskog zaliva, specijalne snage u Sudanu, dok su avioni tipa B-52H poletali sa baza u SAD da bi simulirali podršku iskrcanim snagama. Istovremeno u jugozapadnom delu SAD komande i štabovi izvodili

¹¹ Kapetan fregate mr Dragoljub Luburić, *Snage za brze intervencije i sigurnost malih zemalja*, »Mornarički glasnik«, br. 2/86.

¹² »Noe cirher cajtung«, 10. januar 1980.

su komandno-štabnu ratnu igru velikih razmera. Iduće godine izvedena je još obimnija vežba pod nazivom »Galant Eagle« (»Hrabri orao«), u kojoj je učestvovalo preko 50.000 ljudi i veliki broj aviona, brodova i druge tehnike sva četiri vida američkih oružanih snaga¹³. Komanda RDJTF razradila je planove za izvođenje brojnih vežbi na teritoriji SAD i prekomorskih zemalja poput onih o kojima je bilo reči.

Tim vežbama se, kako smatraju američki stručnjaci, postiže dvostruki cilj: sticanje iskustva iz upotrebe i sadejstva snaga različitih rodova i vidova, kao i sadejstva između oružanih snaga SAD i snaga prijateljskih zemalja, koje se redovno uključuju u ove vežbe, s jedne, i provociranje protivničke strane na odgovarajuće reagovanje, s druge strane.

Prema tome, proističe da su RDJTF bitan elemenat nacionalne vojne i političke strategije, efikasan faktor i jedan od kamena temeljaca savremene politike američke vlade. Njihovim postojanjem i operativno-strategijskim mogućnostima ugrožene su, u prvom redu, pojedine zemlje »trećeg sveta« u neuralgičnim regionima, kao i svi oni narodi i pokreti koji stoje na putu ostvarivanja američkih globalnih ciljeva — postizanja svetske dominacije.

Francuska

Novim zakonom o petogodišnjem vojnom programu, iz 1983. godine stvorene su francuske Snage za brze intervencije (FAR — Les forces d'action rapide), koje bi trebalo da imaju oko 47.000 ljudi¹⁴. Posle SAD, to je druga zemlja u svetu koja je i zvanično formirala ovu vrstu snaga, odredivši njihov sastav, komandu, namenu i zadatke — uglavnom za intervencije izvan nacionalne teritorije.

U sastav ovih snaga ulazi pet brzopokretnih divizija, u čijem sastavu ima ukupno 300 artiljerijskih oruđa i minobacača, preko 500 lansera POVR, oko 200 oklopnih vozila, 300 helikoptera i drugih savremenih borbenih sredstava.¹⁵ Za rukovođenje borbenim dej-

¹³ Ingerich Raphael, *USCENTKOM: Le force di rapido impiego Statunitensi*, »Rivista militare«, Lug/Aug., 1985.

¹⁴ George Bruce, Marcus Johantan, *French Rapid Deployment Forces (Francuske snage za brze intervencije)*, »Jane's Defence Weekly«, br. 16/84.

¹⁵ Detaljnije o numeraciji i jačini ovih divizija videti: pukovnik Žarko Šotra, »Snage za brze vojne intervencije — gotove snage za iznenadna ofanzivna dejstva«, »Vojno delo«, br. 1/86.

stvima ovih snaga formirana je posebna komanda koja je neposredno potčinjena načelniku generalštaba. Pod njenom komandom nalaze se i druge jedinice za podršku i obezbeđenje borbenih dejstava.

Francuska raspolaže i sa 8.000—9.000 ljudi (šest pukova) Le-gije stranaca koji se takođe mogu upotrebiti u vojnim intervencijama, a i do sada su učestvovali u svim ograničenim ratovima koje je ova zemlja vodila posle drugog svetskog rata. Angažovanje FAR u prekomorskim zemljama takođe se oslanja i na oko 17.000 francuskih vojnika koji stacioniraju u brojnim garnizonima prekomorskih teritorija i oko 7.000—8.000 vojnika u frankofilskim zemljama Afrike.

Za prenos snaga FAR iz Francuske do rejona upotrebe koristi se vojna transportna i civilna avijacija za prevoz putnika i robe. Međutim, ograničene mogućnosti ovog transporta su i najslabija tačka angažovanja FAR u udaljenim regionima. Francusko vazduhoplovstvo raspolaže nedovoljnim kapacitetima (66 aviona C-160 Transal), čije su najveće slabosti u maloj nosivosti i doletu, dakle, u nemogućnosti prevoženja teške tehnike na veća odstojanja. Otuda, na primer, za dostizanje rejona upotrebe u Africi, Francuzi rešenje nalaze u oslanjanju na prevoz vojnika putničkim avionima i na transportnu avijaciju SAD.

Francuske FAR imaju dvostruku ulogu. Prvo, ojačavanje francuske 1. armije koja stacionira na teritoriji SR Nemačke i deluje kao faktor odvratanja, zatvarajući najugroženije prilaze francuskoj teritoriji. One bi u prvom redu bile upotrebljene protiv sovjetskih operativnih mobilnih grupa koje bi brzo i duboko prodrle u dubinu odbrane NATO-a. Na taj način se izražava solidarnost Francuske sa saveznicima u Atlantskom savezu, bez obzira na njenu odsutnost iz vojne organizacije pakta. Stvaranje FAR i njihova ovakva uloga istovremeno je značajan simbol čvršćih vojnih veza na liniji Bon — Pariz koja postaje sve prisnija¹⁶. Drugo, izvršavanje zadataka u prekomorskim zemljama. Francuska ima značajne interese izvan Evrope. Mora da štiti svoje prekomorske teritorije (Martinik, Gvadelupe, Nova Kaledonija). Pored toga, ona je potpisala odbrambene sporazume sa nekim svojim bivšim kolonijama u Africi kojima ukazuje, pored ostalog, i vojnu pomoć za očuvanje njihovih režima od unutrašnjih nemira ili spoljnog ugrožavanja, štiteći time i sopstvene političke i ekonomske interese. Tome treba dodati i nastojanje da učestvuje i u zaštiti vitalnih interesa Zapada na Bliskom istoku, a i šire.

¹⁶ George Bruce, Marcus Johantan, *French Rapid Deployment Forces (Francuske snage za brze intervencije)*, »Jane's Defence Weekly«, br. 16/84.

Francuske oružane intervencije nisu otpočele zvaničnim formiranjem FAR. U ranijem periodu ona je angažovala dve padobranske i jednu mornaričkodesantnu diviziju i brojne snage Legije stranaca, koje su u raznim ograničenim ratovima, pre svega u Vijetnamu i Alžiru, stekle bogata borbena iskustva. Istorija ograničenih ratova Francuske protiv nacionalnooslobodilačkih pokreta u bivšim kolonijama, kao i oružanih intervencija u nekim zemljama Afrike veoma je duga. Odmah posle završetka drugog svetskog rata francuski ekspedicioni korpus otpočeo je nemilosrdnu borbu protiv oslobodilačkih snaga Vijetnama, koja je okončana 1953. godine katastrofalnim porazom njenih padobranaca kod Dien Bien Fua. Te »brze« francuske snage nisu bile dovoljno snažne, niti efikasne da spreče narod Vijetnama da izvojuje nacionalno oslobođenje, bar jednog dela svoje teritorije.

Godinu dana kasnije francuska armija se ponovo zaplela u novi osmogodišnji rat protiv nacionalnooslobodilačkih snaga Alžira. Ali, i on se završio porazom francuske kolonijalne armije i trijumfom alžirske revolucije.

U međuvremenu, posle Naserove nacionalizacije Sueckog Kanala, 1956. godine, francuski padobranici su na tlu Egipta pokušali, zajedno sa Britancima i Izraelcima, da vrate točak istorije nazad. No, i ta oružana intervencija nije donela ništa veću slavu francuskom oružju nego što je bilo u prethodnim ratovima.

Samo za poslednje dve i po decenije Francuska je više puta pokušavala da oružjem »uvede red« u nekim afričkim zemljama, a iza njenih trupa su ostajali teški i krvavi tragovi.¹⁷

Očigledno je da je, Francuska u celom posleratnom periodu pokušavala da povрати staru slavu velike kolonijalne i svetske sile, ali je i njeno kolonijalno carstvo doživelo istu sudbinu kao i sve druge kolonije — oslobođene od bivših eksploatatora. Ipak, formirajući svoje FAR ona nastoji da na međunarodnoj areni igra značajnu ulogu, javljajući se kao samostalan vojni faktor u savremenim zbivanjima, ali i kao elemenat globalne zapadne strategije u odnosu na svetska krizna žarišta.

¹⁷ To je bilo u Kamerunu, Nigeru, Džibutiju, Tunisu, Maroku, Senegal 1962, Gabonu 1964, četiri puta u Čadu (1977. i 1978 i dva puta 1983), dva puta u Zairu (1977. i 1978), u Mauritaniji 1977, Centralnoafričkoj Republici 1979, Libanu 1982, i u Togou 1986.

Italija

Italija nije bila takva kolonijalna sila kao što su to bile Francuska i Velika Britanija, pa i nije opsednuta problemima kakve one imaju. Ali to ne znači da kao značajna evropska ekonomska, politička i vojna sila nema interesovanja prema aktuelnim zbivanjima na međunarodnoj sceni. Integrisavši svoj vojni potencijal sa zemljama zapadne Evrope u NATO-u i oslonivši bezbednost svojih južnih obala na američku flotu u Sredozemlju, ona do pre nekoliko godina nije imala potrebe, niti je zvanično obrazovala snage za brze intervencije, iako je raspolagala pogodnim jedinicama za takva dejstva.

No, pod uticajem novog kursa Zapada u vojnoj strategiji a i na zahtev SAD, te sopstvene procene o mogućoj ugroženosti nacionalne bezbednosti, Italija je 1982. godine, usvajajući novi model odbrane, definisala i širu zonu »vitalnih interesa«, koja se prostire na oblast Bliskog i Srednjeg istoka, Persijski zaliv i Sredozemlje¹⁸. U stvari, radi se o području izvora nafte i najvažnijim putevima pomorskog saobraćaja. Međutim, u italijanskoj vojnoj štampi pominju se i drugi, pre svega unutrašnji razlozi za obrazovanje Snaga za brze intervencije (FIR — forza di intervento rapido): nedovoljne snage koje su u miru raspoređene u južnoj i srednjoj Italiji, pogotovo na ostrvima, latentna opasnost po bezbednost zemlje od strane sovjetske Sredozemne eskadre, neuralgična situacija na Bliskom istoku, pa čak i mogućnost izbijanja revolucije u zemlji, s obzirom na snagu radničke klase, Komunističke partije Italije i drugih socijalističkih snaga.

U skladu sa takvom orijentacijom načelnik italijanskog generalštaba, general Lamberto Bertolucci, izjavio je krajem 1983. godine da planovi o stvaranju FIR ne samo da su razrađeni, već se i realizuju, dodavši: »...dovešćemo u stanje pune borbene gotovosti jedinice sposobne da hitno intervenišu na svakom mestu nacionalne teritorije, pa i izvan nje«¹⁹. Iz tako definisane uloge proističe da su FIR namenjene izvršavanju zadataka u okviru misija OUN, zaštite italijanskih interesa izvan nacionalne teritorije, kao i u nacionalnim okvirima — u slučaju invazije stranih oružanih snaga ili ugrožavanja bezbednosti od strane antidržavnih elemenata.

¹⁸ Kapetan fregate mr Dragoljub Luburić, *Snage za brze intervencije i sigurnost malih zemalja*, »Mornarički glasnik«, br. 2/86.

¹⁹ »Izvestija«, 21. novembar 1984. godine.

U periodu posle drugog svetskog rata italijanske oružane snage nisu bile angažovane u ograničenim ratovima i oružanim intervencijama, pa otuda nemaju neko sopstveno iskustvo.²⁰

Italijanske FIR obrazovane su slično kao u drugim zemljama, od brzopokretnih i specijalnih jedinica sva tri vida oružanih snaga: iz sastava kopnene vojske u njih ulaze padobranska brigada »Folgore«, bataljon motorizovane pešadije iz brigade »Friuli« i eskadrila od 24 helikoptera; iz ratne mornarice lagunski puk iz Venecije, bataljon mornaričkodesantne pešadije »San Marko«, iz Brindizija, i potreban broj transportnih i ratnih brodova za prevoz i podršku; iz ratnog vazduhoplovstva 46. transportna brigada (32 aviona G-222 i 10 C-130H). Za njihovu podršku takođe je predviđena predislukacija dveju eskadrila borbenih aviona na jugu zemlje. U prvoj fazi brojno stanje FIR iznosilo je oko 10.000 ljudi, a kasnije je trebalo da naraste na 40.000 — 50.000 ljudi²¹. Za rukovođenje i komandovanje snagama FIR obrazovana je posebna komanda, potčinjena direktno načelniku generalštaba italijanskih oružanih snaga.

Velika Britanija

Kao bivša velika vojna i kolonijalna sila, čije su se kolonije i dominioni prostirali na svim kontinentima, Velika Britanija ima veliko iskustvo u vođenju osvajачkih ratova, oružanih intervencija i gušenja pobuna i nacionalnooslobodilačkih pokreta. Njena vojna sila bila je takva da je mogla da ratuje na svim meridijanima sveta.

Međutim, iako se britansko kolonijalno carstvo uglavnom raspalo posle drugog svetskog rata, raznovrsne veze novooslobođenih zemalja sa metropolom ostale su i dalje, a u svojim rukama ona je držala još neke strategijske tačke i teritorije (Gibraltar, Hong-Kong, Brunei, Kipar, Foklandi). Pored toga, njeni ekonomski, politički i drugi interesi u bivšim kolonijama i dominionima takve su prirode da je ona odlučno nastojala da ih štiti svim sredstvima, uključujući i upotrebu oružane sile.

Posle drugog svetskog rata Velika Britanija je vodila brojne ograničene ratove, oružane intervencije i sukobe — više od bilo

²⁰ U periodu 1982—1984. godine kombinovani odred iz sva tri vida oružanih snaga Italije, jačine oko 2.000 ljudi, boravio je u Libanu u mirovnoj misiji snaga OUN.

²¹ Pukovnik Zarko Šotra, *Snage za brze vojne intervencije — gotove snage za iznenadna ofanzivna dejstva*, »Vojno delo«, br. 1/86.

koje druge velike sile, radi gušenja oslobodilačkih i nacionalnih pokreta²². Za te potrebe ona je koristila u prvom redu snage koje su već stacionirale u datoj zemlji, pojačavajući ih po potrebi dovođenjem novih snaga iz metropole, prvenstveno brzopokretnih i onih za specijalna dejstva.

Do danas Velika Britanija nije zvanično institucionalizovala svoje snage za brze intervencije, kao što su to učinile neke druge zapadne zemlje, iako neki pisci u nas, a i neki strani izvori, govore da ih ona ima. Tako, na primer, pukovnik Žarko Šotra kaže: »Britanija ima i posebne jedinice za brze vojne intervencije, koje je najvećim delom upotrebila u sukobu oko Malvinskih (Foklandskih) ostrva 1982. godine«²³. Kapetan fregate, mr Dragoljub Luburić, nešto opreznije navodi da »iako Velika Britanija nije na sličan način sledila već provjerene koncepcije stvaranja snaga za brze intervencije, ona je ratom u južnom Atlantiku, 1982. godine, afirmirala praktički svoje opredjeljenje ka takvoj instituciji svojih oružanih snaga.«²⁴ Jedan sovjetski pisac navodi da: »Takođe treba naglasiti da ovu ekspanzionističku politiku američke administracije podržavaju vlade Engleske i Francuske koje takođe formiraju svoje 'snage za brze intervencije'. Zapadna štampa, kaže on, navodi da Engleska okončava pripreme za formiranje kontingenta vazdušnodesantnih jedinica za upotrebu u vanrednim situacijama, za »zaštitu engleskih interesa širom sveta«²⁵. Drugi sovjetski izvor navodi da je »Sundy Times«, septembra 1984. godine, pisao da Velika Britanija namerava da obrazuje snage za brze intervencije od 10.000 ljudi, od vazdušnodesantnih jedinica i mornaričkodesantne pešadije za dejstvo u zemljama koje imaju tradicionalne odnose sa Velikom Britanijom²⁶.

Međutim, iako ove snage nisu zvanično obrazovane, one de facto postoje. To je najbolje pokazao sukob sa Argentinom na Malvinskim ostrvima, u kome je Velika Britanija pokazala da za relativno kratko vreme može da formira i pripremi respektivnu vojnu gru-

²² U periodu 1945—1950: Grčka, Malaja, Vijetnam, Burma, Indonezija; 1950—1960: Kipar, Kenija, Saudijska Arabija, Jordan, Jemen, Oman, Katar, Njasa, Uganda; 1960—1970: Brunei, Aden, Suec, Kongo, Rodezija, Jemenska Arapska Republika, Južni Jemen, Oman, Angulisa (Karibi); 1970—1980: Šri Lanka, Severna Irska (još traje); posle 1980: Malvini. (Dr Mihajlo Vučinić, *Ograničeni ratovi*, »VINC«, Beograd, 1987, str. 340—348).

²³ Pukovnik Žarko Šotra, *Snage za brze vojne intervencije — gotove snage za iznenadna ofanzivna dejstva*, »Vojno delo«, br. 1/86.

²⁴ Kapetan fregate mr Dragoljub Luburić, *Snage za brze intervencije i sigurnost malih zemalja*, »Mornarički glasnik«, br. 2/86.

²⁵ General-major prof. A. Slobodenko, »Sili bistrog razvertivanja« — instrument agresije i razboja (*Snage za brze intervencije — instrument agresije i razbojništva*), »Meždunarodnaja žizn«, br. 2/84, str. 87.

²⁶ »Izvestija«, 21. novembra 1984.

paciju i da je u složenim uslovima dovede u rejon borbenih dejstava, bez obzira na odstojanje, i to u takvom stanju, da odmah stupi u dejstvo i odlučno izvrši zadatak. Osnovu britanskih snaga za brze intervencije čine visoko mobilne i posebno obučene i naoružane jedinice: 5. padobranska brigada, 22. puk SAS (Special Air Service), 3. komando brigada, 5. vazdušnotransportna divizija i 3. mornaričkodesantna brigada²⁷. Za vazdušni transport britansko ratno vazduhoplovstvo raspolaže sa 60 aviona C-130H i 22 VC-10, a za pomorski potreban broj transportnih i desantnih brodova, pri čemu može da mobiliše i civilne transportne kapacitete, kao što je to učinila u sukobu na Malvinima. Razume se, to nisu jedine snage za vojne intervencije Velike Britanije. U slučaju potrebe njihovo brojno stanje može da naraste i do 70.000 ljudi, angažovanjem kraljevskog Uelskog puka, jednog bataljona Češirskog puka, padobranskih bataljona iz 6. i 8. pešadijske divizije, šest bataljona Gurka (najamnika iz Nepala) i posadnih snaga sa Kipra, Gibraltara, Belizea, Bruneja, Hong Konga, Foklanda i drugih baza²⁸, čije je brojno stanje (1987. godine) iznosilo 17.300 ljudi, kao i britansku Rajnsku armiju iz SR Nemačke, od 69.900 ljudi.

Prema britanskim tumačenjima, ove snage su namenjene za borbena dejstva na teritorijama zemalja koje imaju tradicionalne odnose sa Velikom Britanijom. Jasno je, međutim, da iza te fasade stoji britanska namera da, zajedno sa SAD i drugim zemljama Zapada, štiti svoje interese u Sredozemlju, na Bliskom i Dalekom istoku, u Africi i svuda gde oceni da su ti interesi ugroženi. Ne može im se, dakle, poreći globalni karakter.

NATO

Vrhovna komanda NATO je svojevremeno ocenila da njene standardne snage nisu pogodne za brzo reagovanje na svim područjima evropskog ratišta u specifičnim situacijama. Stoga je, 1961. godine, donela odluku da formira posebne Pokretne snage saveza — (AFM — Allied Mobile Forces) za brze intervencije, koje su, po zvaničnom tumačenju, namenjene da u slučaju ugroženosti ojačavaju nacionalne snage na severnom i južnom krilu evropskog ratišta u zaštiti vitalnih objekata, prvenstveno strategijski važnih mo-

²⁷ *Strategie Survey*, 1978, IISS, London. Detaljnije vidi u članku pukovnika Zarka Sotre, *Snage za brze vojne intervencije — gotove snage za iznenadna ofanzivna dejstva*, »Vojno delo«, br. 1/86.

²⁸ »TASS«, 24. marta 1981.

reuza, od eventualnog ugrožavanja od snaga Varšavskog ugovora. Svakako, to ne isključuje mogućnost da one intervenišu i u nekom drugom kriznom području i lokalnom sukobu u Evropi, pa i van nje.

Pokretne snage NATO nisu identične snagama za brze intervencije pojedinih zemalja, iako im je, u načelu, funkcija slična — brza intervencija u vanrednim situacijama. Dok su prve nacionalni instrument o čijoj neograničenoj upotrebi odlučuju vlade pojedinih zemalja, u skladu sa nacionalnim interesima, druge su koalicione, o čijoj upotrebi odlučuje vrhovni komandant NATO, i to na određenom prostoru. One, prema tome, izvršavaju zadatke u interesu alijanse kao celine.

Za rukovođenje dejstvima AFM obrazovana je, 1974. godine, posebna komanda sa sedištem u Seenhajmu (SR Nemačka), koja je direktno potčinjena vrhovnom komandantu NATO.

Jačina AFM ceni se na oko 8.000 ljudi, a sastoje se od tri padobranska bataljona (po jedan daju SAD, SR Nemačka i Belgija), dva mehanizovana bataljona (Velika Britanija i Kanada), jedan pešadijski bataljon (Luksemburg) i jedan alpski bataljon (Italija). To su, u stvari, bataljonske borbene grupe, jer su svi bataljoni ojačani delovima drugih rodova i službi, pa su osposobljeni da izvršavaju i relativno samostalne borbene zadatke.

Za podršku borbenih dejstava ovih snaga određeno je oko 130 borbenih aviona i grupa helikoptera različite namene. Po jedan skvadron LBA za ove potrebe izdvajaju: SAD, Velika Britanija, Kanada, SR Nemačka, Holandija i Belgija, a Italija izdvaja jedan izviđački skvadron.

I u ovom slučaju postavlja se problem transportovanja jedinica sa nacionalnih teritorija do rejonu upotrebe. Sve zemlje NATO koje daju jedinice u sastav AFM, sem SAD, imaju skromnu transportnu avijaciju, pa se prebacivanje ovih jedinica oslanja na transportnu avijaciju SAD. Slična je situacija i ako bi se transportovanje obavljalo brodovima.

U miru, jedinice koje obezbeđuju AFM, nalaze se u sastavu matičnih jedinica svoje zemlje. Njihovoj obuci, naoružavanju i opremanju poklanja se posebna pažnja, a borbena gotovost im se održava na visokom nivou. Za opremanje i obučenost ovih jedinica odgovorni su nacionalni generalštabovi, po standardima NATO-a, a zajednička komanda obavlja samo inspekcijske poslove. Jedinice su sposobne, kako se ističe u štampi na Zapadu, da u roku od 24 sata stignu na poletne aerodrome, spremne za ukrcavanje. Prvi njihov

ešelon u rejonu upotrebe može da se pojavi za 48 sati od časa donete odluke za angažovanje, dok ostale snage mogu da pristignu za 5—6 dana.

Već više godina komanda NATO s ovim jedinicama izvodi vežbe u regionima eventualne upotrebe, i to dva puta godišnje: zimi na severnom krilu (Danska, Norveška), a s jeseni na jugu (Grčka, Turska, Italija), pod poznatim nazivom »EXPRES«.

Treba istaći da AFM, ipak, ne predstavlja značajniju vojnu silu, bar kada je u pitanju globalni rat na kontinentu. Njihova je uloga, međutim, da manifestuju jedinstvo alijanse i da deluju preventivno. U slučaju zaoštavanja odnosa njihova pojava u kriznom žarištu suprotnoj strani stavlja do znanja da će, ako pokuša da vojnom silom reši problem, imati posla sa celokupnom silom NATO-a, čiji se delovi oružanih snaga nalaze u kontingentu AFM. Svakako, u slučaju intervencije protiv neke male zemlje izvan pakta i u sličnim situacijama, s obzirom na mogućnost brze pojave, njihova uloga može biti i značajnija. U svakom slučaju treba imati u vidu da one predstavljaju samo prethodnicu glavnih snaga NATO-a.

Sovjetski Savez

Sovjetski Savez je pokazao rešenost da kao velesila igra aktivnu ulogu u rešavanju svetskih problema i da pri tome njegovi interesi budu uvažavani. On nije oklevao da i oružanim intervencijama razrešava krizne situacije bilo unutar Varšavskog ugovora, bilo u blizini sopstvenih granica. Kao velika socijalistička zemlja on je svim, pa i vojnim sredstvima podržavao nacionalnooslobodilačku borbu podjarmljenih naroda i progresivne pokrete, a već duže vreme nastoji da se eksponira kao zaštitnik nekih zemalja »trećeg sveta«, pa i nesvrstanog pokreta u celini. Mnogim zemljama on danas isporučuje naoružanje i šalje vojne instruktore, a neke najprivrženije zemlje koristi kao »zastupnike« za posredno nastupanje u pojedina krizna područja. Takav kurs, razume se, dovodi do sukoba interesa i rivaliteta sa Zapadom, posebno sa SAD.

Iako je intenzivno izučavao i koristio iskustva Zapada u izvođenju brzih vojnih intervencija, Sovjetski Savez, ipak, nije zvanično formirao snage za brze intervencije. Za svaku takvu intervenciju Sovjetska armija je formirala privremenu operativnu grupaciju, čijom je pripremom i izvršavanjem zadatka neposredno rukovodio Generalštab Sovjetske armije. Te grupacije su se sastojale

od oklopno-mehanizovanih, vazdušnodesantnih, desantnojurišnih jedinica i avijacije, a njihovo sadejstvo je bilo do tančina usklađeno i uigrano. Bile su to, u stvari, specifične združene vazdušno-kopnene operacije, čiji je uspeh počivao na iznenađenju, brzini dejstva i energičnom izvođenju.

Formiranje ad hock formacija za svaki konkretan slučaj vojne intervencije odgovara centralnom geostrategijskom položaju sovjetske teritorije i usvojenoj političkoj i vojnoj doktrini. Sovjetski Savez nema prekomorske teritorije, pa ni potrebe za posebnim snagama koje bi slao na velika udaljenja. Sa svoje teritorije on može da preduzima kopnene, vazdušnodesantne i vazduhoplovne operacije skoro na celo evro-azijsko kopno — u granicama dometa sopstvenog oružja. Značajno je i to da su neka glavna svetska krizna žarišta relativno blizu njegove teritorije, čime je omogućeno dejstvo sovjetskih snaga, a to je značajna prednost u odnosu na mogućnosti dejstva zapadnih zemalja po tim regionima.

Suština savremenih vojnih intervencija, uostalom, nije u organizacionim formama koje svaka zemlja prilagođava svojim uslovima, već u raspolaganju adekvatnim snagama i sredstvima i mogućnostima njihovog brzog prenošenja do područja upotrebe. A SSSR i njegovi saveznici u Varšavskom ugovoru, evidentno je, raspolažu takvim snagama i sredstvima. Na primer, SSSR danas ima sedam vazdušnodesantnih divizija, sposobnih za izvršavanje značajnih operativno-strategijskih zadataka, deset desantnojurišnih brigada za taktičko-operativna dejstva, 16 brigada za specijalna dejstva (snage »Specnaz« — specijalnog naznačenja) u neprijateljevoj pozadini,²⁹ pet brigada mornaričkodesantne pešadije, a iz svoje brojne kopnene vojske i jakog ratnog vazduhoplovstva može da izdvoji dovoljno motostreljačkih, oklopnih, vazduhoplovnih i drugih jedinica za vatrenu podršku, borbeno i pozadinsko obezbeđenje, kao što je to činio i u dosadašnjim vojnim intervencijama.

Za transport ovih snaga na srednja i duga odstojanja vazdušnim putem SSSR raspolaže sa 610 transportnih aviona u Vojnoj transportnoj avijaciji (210 An-12, 340 Il-76M/MD, 55 An-22 i 5 An-124), sa 1.400 aviona dopunske transportne avijacije raznih tipova, čiji se deo može koristiti i za ove potrebe, i 1.600 aviona Aeroflota za prevoz putnika i tereta, među kojima su oko 200 An-12 i Il-76.³⁰ Kada je u pitanju desantiranje padobranima, Vojna transportna avijacija može da preveze jednu vazdušnodesantnu diviziju sa kompletnom

²⁹ *The Military Balance*, 1987/1988, IISS, London.

³⁰ *Isto*.

opremom u jednom poletanju, na odstojanju do 1.500 km, odnosno nekompletnu diviziju na odstojanju do 5.000 km. Dakle, relativno mali taktički radijus, pogotovo aviona An-12, glavna je slabost sovjetskog vazdušnog transporta, a time i mogućnosti desantiranja i vazdušnog prevoženja na veća odstojanja, bez usputnog korišćenja aerodroma. Sovjetski transportni avioni nisu opremljeni uređajima za prijem goriva u letu, pa u slučaju prevoženja na veće daljine moraju koristiti usputne aerodrome. Pored toga, u slučaju intervencije u udaljena područja SSSR bi bio suočen sa potrebom preletanja teritorije nekih drugih zemalja, što je, opet, povezano sa političkim i drugim implikacijama.

Za prevoženje morem SSSR takođe ne raspolaže velikim kapacitetima. U četiri flote njegove ratne mornarice, pored ostalih, postoje 84 ratna broda, dva nosača helikoptera i jedan nosač aviona. Razume se, za prevoz trupa i ratnog materijala mogu se koristiti i drugi transportni vojni i civilni brodovi, kojim ova zemlja raspolaže u dovoljnom broju. Maksimalni kapaciteti jedne sovjetske flote ne prevazilaze mogućnosti prevoza i desantiranja jedne brigade mornaričko-desantne pešadije. U združenom kopnenom, vazdušnodesantnom i pomorskodesantnom poduhvatu desant ovakve snage s mora može imati značajnu ulogu, ali za samostalna dejstva, pogotovo na velikim odstojanjima od sopstvene teritorije i protiv jačeg protivnika, to nije respektivna snaga.

Sovjetski Savez raspolaže strategijskim sredstvima za dejstvo po neprijateljevim ciljevima na interkontinentalnim daljinama (bombarderima velikog radijusa, brojnom podmorničkom flotom, od čega su 64 podmornice na nuklearni pogon, sa raketama dometa do 8.300 km, interkontinentalnim projektilima i dr.), ali sva ta sredstva u oružanoj intervenciji, nenuklearnom ratu ograničenih razmera i sl. ne mogu doći do izražaja. Sovjetskoj floti nedostaju nosači aviona sa kojih bi se iskrcanim snagama mogla pružiti snažnija neposredna vatrena podrška.

U posleratnom periodu oružane snage SSSR-a nekoliko puta su intervenisale izvan nacionalne teritorije, uvek radi sprečavanja »kontrarevolucionarnih snaga« da promene društveno-političke odnose i uzmu vlast u svoje ruke u nekoj zemlji. Prvi put je jedna vazdušnodesantna divizija, zajedno sa drugim snagama kopnene vojske raspoređenih u Mađarskoj, 1956. godine, u Budimpešti »smirila« sledbenike Imre Nađa i drugih da promene karakter društvenih odnosa i politiku te zemlje. Sovjetske snage su bile spremne da intervenišu i pri poznatim političkim previranjima u Poljskoj, 1959.

godine, ali je kriza razrešena drugim sredstvima. Zatim su koalicijske snage Varšavskog ugovora, u kojima su gro činile sovjetske jedinice, 1968. godine sprečile nepovoljan tok događaja po jedinstvo Varšavskog ugovora u ČSSR. U ovoj oružanoj intervenciji značajnu ulogu odigrale su sovjetske vazdušnodesantne jedinice, koje su iznenadnim iskrcavanjem zauzele najvažnije aerodrome u zemlji i sedište vlade i partije u Pragu. Poslednji put su sovjetske snage demonstrirale svoju sposobnost za iznenadna, brza i efikasna dejstva pri invaziji na Avganistan, krajem 1979. godine. I tom prilikom su vazdušnodesantne jedinice prethodno ovladale najvažnijim aerodromima i graničnim prelazima, kao i sedištem vlade u Kabulu. Ova operacija je pokazala svetu da Zapad više nema monopol na izvođenje oružanih intervencija i mešanje u unutrašnja pitanja nezavisnih zemalja. Opasnost sovjetske vojne intervencije ponovo je zapretila Poljskoj 1981. godine kada je politička kriza u toj zemlji kulminirala, ali je opet rešena političkim sredstvima.³¹

Bilo je i drugih prilika kada je intervencija sovjetskih vazdušnodesantnih jedinica visila o koncu. Prema pisanju zapadne štampe, sovjetske vazdušnodesantne jedinice bile su stavljene u pripravnost radi pružanja pomoći Egiptu protiv trojne anglo-francusko-izraelske agresije, 1956. godine, zatim radi sprečavanja prodora izraelskih oklopnih snaga ka Damasku, u ratu 1967. godine i, konačno, radi spašavanja egipatske 3. armije na Sinaju u ratu sa Izraelom, 1973. godine.³² Možda je to bila samo demonstracija sovjetske spremnosti koja bi, da je ostvarena, sigurno dovela do eskalacije sukoba, ali činjenica je da je potencijalna mogućnost njegovih vazdušnodesantnih jedinica bila faktor s kojim je Zapad u ovim ratovima morao računati.

Sovjeti su, takođe, u više navrata demonstrirali mogućnost svoje transportne avijacije u zamašnjim prevoženjima vojnika i ratne opreme izvan svoje teritorije. Na primer, u arapsko-izraelskom ratu, 1973. godine, SSSR je pružio pomoć u oružju i opremi Siriji i Egiptu u količini od 15.000 t, za čije prevoženje je izvršeno 934 avio-poletanja transportnih aviona.³³ U toku 1975. godine sovjetska avijacija je prevezla oko 40.000 kubanskih vojnika u Angolu, a 1977 — 1978. godine oko 17.000 tih istih vojnika iz Angole u Etiopiju.³⁴ Najzad, u

³¹ *Soviet Military Power 1987*, Washington, DC 20402.

³² General Renata Varna, *Sovjetske specijalne snage — kapaciteti i ograničenja*, »Rivista militare«, br. 4/83.

³³ Urban Mark, *Strategijska uloga sovjetskih vazdušnodesantnih snaga*, »Jane's Defence Weekly«, br. 1/84.

³⁴ »Frans Pres«, 10. januar 1980.

avganistanskoj invaziji ne samo da su prevožene vazdušnodesantne jedinice, već se procenjuje da je vazdušnim mostom, koji je održavan oko 20 dana, prevezeno oko 50.000 sovjetskih vojnika. Dakle, bez obzira na nedovoljne kapacitete i relativno mali taktički radius transportnih aviona, pokazalo se da Sovjeti mogu da zadovolje potrebe brzih vojnih intervencija, a kada su u pitanju prekookeanska prevoženja, da uspešno koristi i avione Aeroflota.

Vojnim bazama, kao osloncem mornarice i avijacije u eventualnim intervencijama izvan sopstvenih granica, SSSR ne raspolaže u onoj meri kao što je to slučaj sa SAD i drugim zapadnim zemljama. Ipak, shvatajući njihov značaj za demonstraciju vojne moći, on je uspeo da obezbedi pravo korišćenja nekih važnih tačaka u neuralgičnim regionima, čime olakšava kontrolu situacije i podršku delova svojih oružanih snaga. Tako je SSSR izgradio vojnu bazu na ostrvu Sokotra (Južni Jemen), koristi aerodrom u Adenu, podigao je osmatračku stanicu i koristi luku na ostrvu Dahlak (Etiopija). Takođe koristi neke luke i druge stratezijske objekte u Indokini, na obalama istočnog Mediterana, zapadnoj Africi i u Karibima. Pored toga, u bilateralnim ugovorima sa desetak zemalja u svetu unete su klauzule vojnog karaktera, tačnije, pored isporuke naoružanja i vojne opreme i pružanja pomoći vojnih stručnjaka, predviđeno je i korišćenje vazdušnog prostora i delova teritorije tih zemalja za sovjetske potrebe.³⁵

Evidentno je, dakle, da SSSR, iako nema posebno institucionalizovane snage za brze intervencije,³⁶ ima najbrojnije i najosposobljenije vazdušnodesantne snage na svetu i transportnu avijaciju koju ubrzano osavremenjava, snažnu ratnu mornaricu koja je prisutna na svim okeanskim prostranstvima, i druge snage kopnene vojske od kojih može u svakom trenutku da formira združeni operativni sastav željene jačine za izvođenje oružane intervencije izvan sopstvenih granica. Snage za takve potrebe mogu se obrazovati i u okviru Varšavskog ugovora u slučaju da je potrebna koaliciona intervencija saveza kao celine.

³⁵ Po tom osnovu SSSR je u Avganistanu (pre početka povlačenja svojih snaga) držao 116.000 vojnika, na Kubi ima 8.000, u Mongoliji 55.000, Vijetnamu 2.500, u Alžiru 1.000, Angoli 1.500, Egiptu 1.700, Iraku 600, Libiji 2.000, Mozambiku 850, Siriji 4.000, Severnom Jemenu 1.000 i manji broj u Kongu, Indiji, Kampučiji, Maliju, Nikaragvi, Peruu i još nekim afričkim zemljama (*The Military Balance*, IISS, London, 1987/1988).

³⁶ U publikaciji *Soviet Military Power 1986*, Washington, 20402 Pentagon tvrdi da Sovjeti formiraju stratezijske pokretne snage, uz odgovarajuće obezbeđenje transportnih sredstava, ali to ne treba shvatiti kao tvrdnju da se radi o institucionalizaciji snaga za brze intervencije.

U granicama Varšavskog ugovora i na relativno manjim odstojanjima od sovjetske granice, odnosno granica zemalja Varšavskog ugovora, mogućnosti ovakvih intervencija su velike, s obzirom da desantirane snage, koje se prve upotrebljavaju, mogu biti snažno podržane i zaštićene i da mogu računati na brzo spajanje sa snagama kopnene vojske koje bi dejstvovale s fronta. Strategijsko-operativne mogućnosti ovakvih sovjetskih ili koalicionih poduhvata izrazito su povoljne za iznenadne udare, zauzimanje važnih rejona i objekata unutar neke zemlje, dezorganizaciju sistema komandovanja i pozadine i drugo, a u izvesnim slučajevima i za razbijanje njenog odbrambenog sistema i njenu okupaciju. Međutim, radi toga što transportni kapaciteti, pogotovo vazduhoplovni, nisu razvijani uko-rak sa savremenim potrebama, na većim odstojanjima mogućnosti ovakvih intervencija su ograničene i mogu imati samo demonstrativni karakter, i to samo protiv slabijeg protivnika.

Sovjetski Savez ulaže vidne napore u modernizaciju i dalje jačanje udarne i vatrene moći svojih oružanih snaga, posebno onih elemenata od kojih zavisi strategijska pokretljivost i podrška na većim odstojanjima. Tako se, na primer, u transportnoj avijaciji ubrzano uvodi savremeni avion Il-76, umesto zastarelog An-12, a u fazi prelaska na serijsku proizvodnju nalazi se i najveći i najsavremeniji avion na svetu — An-124. Time će njegova transportna avijacija otkloniti dosadašnja ograničenja u doletu i granicu upotrebe snaga za brze intervencije pomeriti na oko 5.000 km od polaznih sovjetskih baza. U ratnoj mornarici takođe se grade značajni plovni objekti, među kojima nosači aviona i amfibijski brodovi iz klase »Ivan Rogov«, što će znatno povećati sovjetske mogućnosti za prevoženje, desantiranje s mora i podršku iskrcanih snaga.

*

Obrazovanje snaga za brze intervencije i operacije koje su one dosad preduzimale posledica su imperijalističke i hegemonističke politike velikih sila, njihove borbe za sfere uticaja i nastojanja da se vojnom silom uguše nacionalnooslobodilački pokreti i spreči oslobađanje podjarmljenih naroda. Za globalnu doktrinu velikih sila ograničeni sukobi i vojne intervencije su relativno prihvatljive opcije, jer ne provociraju oružani sudar sa glavnim protivnikom, niti predstavljaju neposrednu pretnju miru u svetu. One, istina, dovode do regionalnih ratova i dugotrajnih sukoba, ali su velesile dosad uspevale da stišaju situaciju i izbegnu međusobni rat.

Supersile i neke druge velike zemlje raspolažu gotovim snagama za brze vojne intervencije, i to je današnja realnost. Neke su ih institucionalizovale, a neke ih formiraju po potrebi. Razrađena je organizacija tih snaga, izdvojene jedinice i formirane posebne komande za njih, određene zone eventualnih dejstava, te definisana koncepcija i taktika dejstva. Za obezbeđenje njihovih dejstava uređena je ili se uređuje infrastruktura, povećavaju transportni kapaciteti, s njima se izvodi intenzivna obuka i proveravaju varijante borbene upotrebe. Ništa nije prepušteno slučaju!

Pojava snaga za brze intervencije krajem prošle i početkom ove decenije ne predstavlja veliku novost, jer je brzih intervencija širom sveta bilo i ranije. Radi se, u suštini, o izvesnom prestrukturiranju oružanih snaga i izdvajanju jednog njihovog dela, prvenstveno elitnih i multimobilnih jedinica, za specifične namene. To su respektivne i pre svega ofanzivne grupacije, čija je borbena spremnost takva, da se tako reći mogu upotrebiti momentalno. One su obučene i osposobljene za izvršavanje borbenih zadataka u najrazličitijim geografskim, vremenskim i borbenim uslovima. Opremljene su najsavremenijim naoružanjem, opremom i tehničkim sredstvima, uglavnom lakšim i pogodnim za vazdušni transport, čime im je obezbeđena velika operativno-strategijska pokretljivost. Kao takve one su sposobne za iznenadnu pojavu, u kritično vreme i na odlučujućem mestu, zaposedanje određenog objekta ili teritorije, izvođenje prepada i izvršavanje zadataka takvom brzinom koja ne dopušta da razvoj političke situacije uzme neželjeni tok. Prema tome, bitne odlike njihovog dejstva su brzina i visok intenzitet, što umnogome podseća na doktrinu »munjevitog rata«.

Načini angažovanja snaga za brze intervencije često se znatno razlikuju. One nekada samo svojim prisustvom demonstriraju odlučnost sopstvene zemlje u primeni vojne sile, drugi put »štite« režim neke zemlje od unutrašnje ili spoljnje opasnosti, a katkada izvode »preventivni« udar ili »kažnjavaju« neposlušnu vladu. Ciljeve upotrebe, naravno, određuje i iznalazi »razloge« vlada koja ih upućuje, najčešće dovodeći saveznike, OUN i svetsko javno mnjenje pred svršen čin, razume se, ne polazeći nikom računa za takav svoj postupak.

S obzirom da uspeh oružane intervencije zavisi od brze pojave snaga na bojištu, to je njihov transport sa sopstvene teritorije do regiona dejstva jedan od ozbiljnih problema. Prirodno je stoga što su brze intervencije, osobito u udaljenim regionima, zavisne od broja, nosivosti i radijusa leta transportnih aviona dotične zemlje. Isto

tako krupan značaj ima i pomorski transport i vatrena podrška s mora, pogotovo kad se radi o vojnim intervencijama zapadnih zemalja.

Snage za brze intervencije danas nisu samo vojni faktor, iako su pre svega to, već istovremeno imaju političku, društvenu i međunarodnu dimenziju, jer samo njihovo postojanje i latentna mogućnost iznenaadne i jednostrane upotrebe izaziva nepoverenje i smutnje u već i onako složenoj i nestabilnoj situaciji u svetu. Otuda njihova pojava u nekim neuralgičnim regionima, makar i pod vidom vežbe, ne znači samo njihovo uvežbavanje, kako se to najčešće saopštava javnosti, već i demonstraciju sile, pritisak i vojnu pretnju sa širim posledicama.

Snage za brze intervencije su instrument nacionalne politike svake pojedine zemlje, čija upotreba ne podleže proceduri usaglašavanja u vrhu pakta, bez obzira na pripadnost date zemlje nekom vojnom savezu, niti se obazire na stavove saveznika i OUN, sem kada su u pitanju koalicioni poduhvati. Ponekad se javlja problem korišćenja tuđeg vazdušnog prostora i marš-rutnih aerodroma, ali iskustvo pokazuje da se dozvole i za to relativno lako dobivaju. A bilo je i slučajeva da su preleti tuđih teritorija obavljani i bez formalne i javne saglasnosti domaćina. Zahvaljujući ekonomskim, političkim, vojnim i drugim aranžmanima velike sile sebi obezbeđuju pravo i olakšice za korišćenje luka, aerodroma i drugih objekata, utoliko lakše ukoliko se radi o ekonomski zavisnim zemljama i zaoštrenoj međunarodnoj situaciji.

Očigledno je da snage za brze intervencije nisu sredstvo globalnog rata, jer za takav rat ostaju glavne snage velesila i vojnih koalicija i strategijsko raketno-nuklearno oružje. One nisu namenjene ni za dejstva na teritorijama svojih saveznika, sem, naravno, u izuzetnim okolnostima. *Glavno operativno područje im je »treći svet«*, na koji se već decenijama vrše različiti pritisci, a protiv nekih njegovih naroda i zemalja vođeni su brojni ograničeni ratovi i oružane intervencije. Snage za brze intervencije su samo još jedan preteći oblik ispoljavanja vojne sile u međunarodnim odnosima, ništa manje opasan i od postojećeg oružja za masovno uništavanje.

Ta opasnost proističe ne samo iz njihove vojne moći i tehničke superiornosti, već i iz političkog karaktera njihovog angažovanja. One su jedno od sredstava specijalnog rata, jer stupaju na scenu u kombinaciji sa raznim pritiscima, otvorenim ili prikrivenim mešanjem u unutrašnje poslove neke zemlje, pružaju podršku prevrat-

ničkim i kontrarevolucionarnim snagama, ili bivaju »pozvane« od »pete kolone« ili ugroženih političkih snaga, čime se pokušava postići legitimitet njihovog nastupa.

Ipak, ma kakve da su danas i kakve će biti sutra, realna vojna moć snaga za brze intervencije je relativno ograničena. Njihova kopnena komponenta, pogotovo ona koja se prevozi vazdušnim transportom, može se smatrati lakim sastavom, kome nedostaje veća vatrena moć i taktička pokretljivost. Stoga u slučaju sudara sa jačim protivnikom, u prvom redu sa oklopnim snagama branioca, opstanak na bojištu im može biti doveden u pitanje. Isto tako, zbog ograničenih transportnih kapaciteta i daljine prevoženja, istovremeno uvođenje u borbu jačih snaga je ograničeno i zavisno od aerodroma, luka i komunikacija u zoni dejstva, pa sukcesivno ojačavanje traje dosta dugo. Te i druge slabosti umanjuju vrednost snaga za brze intervencije u borbi. Mnogi primeri u proteklih četrdesetak godina potvrđuju pravilo da su i slabije snage nacionalnooslobodilačkih pokreta, boreći se na svojoj zemlji, za slobodu i nezavisnost sopstvenog naroda, uspevale da izvojuju pobeđu protiv internacionalističkih i daleko brojnijih i bolje naoružanih snaga. I još nešto. Nijedan agresor nije pribegao vojnoj intervenciji protiv one zemlje i naroda za koje je bio uveren da će pružiti odlučan otpor. Navedeno pravilo potvrđuju i one intervencije koje su prerasle u dugotrajne ratove, iz kojih su se agresori, ipak, morali povući pobeđeni.

S U M M A R Y

RAPID DEPLOYMENT FORCES

Although a direct confrontation between superpowers and military blocs is not very likely because of the military balance, in nuclear weapons in particular, war as an instrument of politics has not been eliminated. Therefore most of great powers of the West have formed their rapid deployment forces, intended for waging limited wars, while the USSR is forming them occasionally, according to its needs. These forces make an instrument for safeguarding the already won and attaining new positions in the world, for suppressing national liberation movements and ensuring the attainment of own economic, political and military strategic interests.

The American Joint Rapid Deployment Forces are composed of elements of the four services of the American armed forces and they are to increase to 440,000 men by the end of this decade. Even though they were originally intended for safeguarding and protection of oil deposits in the Middle East from the Soviet threat it is presently clear that their role has a global character.

France formed her rapid deployment forces, some 47,000 men strong, in 1982. These forces are intended for reinforcing the French contingent in the Central European theatre, for safeguarding and protection of French national interests in the overseas countries, and for offering assistance to Francophile countries of Africa. Similar forces have been formed also by Italy and Great Britain, although by the latter not in a formal manner, as has been the case with the NATO.

Formally taken, the Soviet Union has no rapid deployment forces but nevertheless it has formed them for each contingency that appeared, or for each of its military intervention actions. Its capabilities in this field are great owing to the fact that it has on its disposal powerful armoured and airborne units, Air Force and naval units.

The rapid deployment forces do not make an instrument of a global war — their fields of operations lay in the Third World. However, their actual power, their capabilities notwithstanding, is limited, the more so when faced with well organized defence and people resolved to fight for its freedom — the fact corroborated by failures of the aggressors in all limited or local wars to date.

RESUME

LES FORCES D'ACTION RAPIDE

Etant donné l'équilibre militaire, notamment en armement nucléaire, la confrontation des super-puissances et blocs militaires est peu probable, mais la guerre n'en est pas pour autant éliminée en tant que moyen politique. C'est pourquoi, en vue de la conduite de guerre limitée, ont été créées les forces d'action rapide près des formations de presque toutes les grandes puissances occidentales alors que l'URSS les forme le cas échéant. Cette force sert de moyen de maintenir et de conquérir de nouvelles positions dans le monde, d'opprimer les mouvements de libération nationale et d'assurer les intérêts économiques, politiques et stratégiques-militaires propres.

La force d'action rapide américaine interarme est constituée par des parties de toutes les quatre armées des forces armées, dont les effectifs d'ici la fin de la décennie doivent atteindre 440.000 hommes. Primitivement, elle a été destinée à protéger les sources de pétrole au Proche Orient face à la menace soviétique, mais il est évident que son rôle était d'un caractère globale.

La France a formé sa force d'action rapide en 1982, et ses effectifs comptent 47.000 hommes. Elle a pour vocation de renforcer le contingent français sur le théâtre de guerre de l'Europe centrale, de protéger les intérêts nationaux dans les pays d'outre-mer et d'aider les pays francophiles d'Afrique. L'Italie et la Grande Bretagne, bien que cette dernière, non plus que l'OTAN, ne l'articulent pas formellement, possèdent également ce type de force.

L'Union soviétique ne possède pas officiellement sa force d'action rapide, mais elle l'a créée pour chaque intervention séparément. Dans

ce domaine ses possibilités sont grandes vu le fait qu'elle dispose de puissantes unités blindées et aéroportées, de l'Air et de la marine de guerre.

La force d'action rapide n'est pas un moyen de la guerre globale, son domaine d'action étant »le tiers-monde«. En dépit de ses capacités, son pouvoir réel est limité, notamment face à une défense bien organisée et à un peuple décidé à combattre pour sa liberté, ce dont témoignent les défaites des agresseurs dans les guerres limitées.

РЕЗЮМЕ

СИЛЫ БЫСТРОГО РАЗВЕРТЫВАНИЯ

По причине военного равновесия, в частности в ядерном вооружении, маловероятной является конфронтация между великими державами и военными блоками, но этим война, как средство политики, отнюдь не исключается. Поэтому, для ведения ограниченных войн назначаются силы быстрого развертывания, которые создали почти все великие державы Запада, а СССР их формирует по надобности. Они являются средством для сохранения приобретенных и освоения новых позиций в мире, для подавления национально-освободительных движений и обеспечения собственных экономических, политических и военно-стратегических интересов.

Американские Объединенные силы для военных вмешательств состоят из частей всех четырех видов ВС, а их численность должна повысится до 440 тысяч человек до конца этого десятилетия. Первоначально они назначались для защиты источников нефти на Ближнем Востоке от советской угрозы, но очевидно, что они в настоящее время имеют глобальный характер. Франция свои силы быстрого развертывания, численностью в 47 тысяч человек, создала в 1982 г. Они назначались для усиления французского контингента на центральном европейском театре военных действий, защиты национальных интересов в заморских странах и помощи франкофильским странам Африки. Таким же видом сил располагают и Италия и Великобритания, хотя эта последняя не располагает ими формально, также, как и НАТО.

Официально Советский Союз не обладает силами быстрого развертывания, но формирует их для каждого вмешательства отдельно. Его возможности в этой области большие, учитывая, что он имеет в распоряжении мощные бронетанковые и воздушно-десантные войска, военно-воздушные и военно-морские силы.

Силы быстрого развертывания на являются средством глобальной войны, но сфера их действий — „третий мир“. Несмотря на возможности, их реальная мощь ограничена, тем более против хорошо организованной обороны и народа, исполненного решимости бороться за свободу, что подтверждают поражения агрессоров во всех ограниченных войнах, состоявшихся до сих пор.